

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 53

December 2007
ISSN 1103-4165

www.elinwagner.se

Moder jord, moderskap och moderlighet

var temat för årets höstseminarium på St Sigfrids folkhögskola dit 35 deltagare hade sökt sig. Marianne inledde med att högläsa det kända kapitlet i *Dialogen fortsätter* om hur kvinnorna behandlas när de försöker påverka landstingets program för förlossningsvård, en livsavgörande fråga för moderskapet. Claudia Lindén anlade en mer akademisk synvinkel, när hon visade hur Elin Wägner i *Väckarklocka* använde moderlighet som ett verktyg för att analysera historien och hitta en ny världsordning. Efter den sedvanliga naturpromenaden med Börje Svensson tog han oss med på en hisnande resa i kosmos, där Moder jord, ”den blå planeten”, sattes in i sitt galaktiska sammanhang, så skört och så rikt.

Moderskap i konst och musik avslutade dagen innan det var dags för måltid och informell samvaro. Nästa dag inleddes med att Elisabeth Auer gav en informativ bakgrund till Elin Wagners kunskaper om jorden och miljön. Hon presenterade ett antal europeiska författare som Elin stött på under sina resor och blivit mer eller mindre bekant med. Alla hade de på något sätt satt spår i hennes tankevärld och skrifter.

Och så till sist kom han, Lasse Berg, som vi hört så mycket talas om. Han mottog årets Väckarklocka för att han i sitt författarskap övertygar sina läsare ”med sin optimistiska hållning att det trots krig och utsugning finns en framtid för världen. Precis som Elin Wägner lutar han sig mot evolutionshistorien och lyfter som hon fram

solidaritet och jämställdhet som hoppfulla genetiska drag i människonaturen”. Detta var också vad hans uppskattade föredrag gick ut på: det är sent på jorden, men det finns fortfarande hopp. En rapport från seminariet kan beställas genom sekr. 0470-775557. Den finns också att hämta på <http://www.elinwagner.se/st-sigfrids.html>

Årets småskrift, nr 18,

levereras med detta utskick. Gunilla Domellöf berättar där om vänskapen mellan Elin Wägner och Karin Boye och vilken betydelse den fick för dem båda. Beställ gärna extra ex. genom att sätta in 50 kr + 10 kr för porto på pg 22 21 27-3.

Viktiga datum 2008

- 17 maj** Elin Wägnerdagen och årsmöte i Bergs bygdegård.
20-21 sep Elin Wägnerdagarna på St Sigfrids folkhögskola, Växjö.

Vi efterlyser fortfarande citat

”Ord av Elin Wägner” kom ut 1994 och är slutsåld sedan länge! Dags att ge ut en ny citatbok? Här behöver vi hjälp av medlemmarna!

Citat saknas särskilt från följande böcker: *Från det jordiska museet, Camillas äktenskap, Slakten Jerneploogs framgång, Den förödda vingården, Nyckelknippan, De fem pärlorna, Den odödliga gärningen, Svalorna flyga högt, Gammalrödja, Vändkorset, Hemlighetsfull, Vinden vände bladen, Spinnerskan*. **Läs, skriv eller maila citat till redaktionen.** Glöm inte att ange bokens titel, utgåva och sidhänvisning. /Mes

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanaholm, 355 91 VÄXJÖ

Postgiro 22 21 27-3

www.elinwagner.se

Bergslufts redaktion: Marianne Enge Swartz (mes@comhem.se)

08-30 69 07

Solveig Hammarbäck (solveig.hammarback@vxu.se)

0470-77 5557

Elin Wägner 2009

Det är nu klart att minnesboken kommer att ges ut av Artea förlag i Växjö, ett förlag som ”satsar på utgivning av böcker som ger avtryck i människors liv”, www.arteforlag.se. Skribenter är vidtalade och bidrag har börjat strömma in. Tanken med boken är att visa att Elin ”lever” både i sina verk och idéer. Vi tackar Svenska Akademien för ett bidrag på 50.000 kr till utgivningen och Helge Ax:son Johnsons stiftelse för 15.000 kr till författararvoden.

Sommaren 2009 kommer Möbelriket att möblera Lilla Björka med det allra senaste i möbelslag. Elin var ju före sin tid och vi hoppas att hon ska gilla sitt nya hem! Vi hoppas och tror att projektet kommer att ge Lilla Björka många nya besökare. Projektledare är Anna-Lena Einarsson som tidigare gjort flera utställningar på Huseby. Tyvärr avslög Växjö kommun vår anhållan om bidrag för renovering av skrifvarstugan, men vi återkommer med ansökan inför nästa budgetår! Bonniers har kontaktats för en återuppgivning av *Dialogen fortsätter*. Vi arbetar också på att få fram en cd med radioinspelningar med Elin röst.

Hör av dig till Marianne om du vill hjälpa till med att ordna aktiviteter i Elins anda där du bor. Du kan t.ex. kontakta universitet, högskolor, folkhögskolor och studieförbund, berätta om planerna för ett minnesår och försöka få dem att anordna kurser, föreläsningar, utställningar etc. /Mes

Bokmässan i Göteborg

För andra året tackar vi Växjö kommun, som sponsrade en monter för de tre smålandsförfattarna Elin Wägner, Pär Lagerkvist och Vilhelm Moberg. Göteborgsmedlemmarna Mona Nygren och Astrid Mellgren samt Kerstin Axén Krag och Ann-Christin Gunnarsson från Växjö tog hand om besökarna. Marianne höll föredrag två gånger på den litterära scenen.

Montern fungerade bättre än förra året med den nya öppna möbleringen, som fick besökarna att känna sig mer välkomna. På väggen hängde ett porträtt av en ung Elin, omgivet av citat ur hennes texter. Debutboken *Från det jordiska museet* och pocketutgåvorna av *Väckarklocka* och *Pennskaftet* gick åt som smör liksom Elin Wägner-numret av Parnass från 1994. /Mes

Bokmässan i Örebro

Det gick bra på bokmässan i år, som var betydligt mindre än förut men hade fördelen att man bättre kunde överblicka vad som hände. Lars Järnemo från DELS var väldigt energisk och ville att vi skulle högläsa varje halvtimme och det blev nog i mesta laget. Jag läste om middagen i kapitlet Molnfödelse i *Väckarklocka* samt om Elins 60-årsdag som den refererades i DN. Vi skrev rent hennes citerade ord ur radions nyårstal 1943-44 och delade ut på små blad. Böckerna sålde bra, men vi fick över för nästan alla som kom till vårt bord hade redan *Väckarklocka* hemma och hade läst *Pennskaftet* utan den fina kommentaren som finns i pocketupplagan. Synd, för jag tyckte läsningen blev otroligt mycket roligare med kommentaren. Det är synd att vi inte hade med *Fred med jorden*. Självt har jag på nätet köpt ett exemplar som hör till de först utgivna.

Bokmässans framtid är osäker men det har bildats en vänförening med landshövdingen som ordförande så jag hoppas vi får återkomma nästa år. / Ingrid Brånvall, Örebro

Kerstin Ekman hedersdoktor

Det var första gången i modern tid som fakulteten för skogsvetenskap vid Sveriges Lantbruksuniversitet hedrade en författare! Kerstin Ekman har i sin senaste essäsamling *Herrarna i skogen* vandrat genom och på ett enastående sätt belyst olika aspekter av skogen och dess genom tiderna mångskiftande betydelser. Hennes föredrag vid doktorspromotionen den 5 oktober ”Har vi ett levande landskap i Sverige?” pendlade mellan den lilla växten grusnarv, *Arenaria humifusa*, som lever under karga förhållanden i Padjelanta nationalpark långt uppe i fjällvärlden, och de stora frågorna om hur vi människor förhåller oss till naturen. Hon pekade på hur stor del av vårt välstånd som vi faktiskt får från skogen samt att vi måste behålla vår respekt för den. Hon berättade också att författaren Sten Selander har varit en viktig följeslagare genom hela hennes författarskap. Föreläsningen finns att läsa i sin helhet på www.slu.se.

Margareta Strömstedt

har utsetts till hedersdoktor vid Växjö universitet för sitt ”särskilt för pedagoger inspirerande författarskap av hög rang”. Hon ska installeras vid universitetets årshögtid den 9 februari. Mer om detta i nästa Bergsluft.

Om Emilie Flygare-Carlén

har Monica Lauritzen skrivit en tjock och fångslande bok som jag verkligen vill rekommendera för läsning under långa vinterkvällar. Som många andra kände jag bara till författaren till namnet och hade diffusa minnen från gymnasie-läsningen av *Rosen på Tistelön*. Men Lauritzens biografi, *En kvinnas röst*, har fått mig att inse, att Flygare-Carléns författarskap, som hör hemma under en stor del av 1800-talet, varit viktigt i många hänseenden.

I sin inledning skriver Lauritzen att hon ”har velat skildra ett författaröde som utvecklades i ett underläge dikterat av författarens kvinnliga kön”, och boken är full av exempel på motstånd som Flygare-Carlén hade att övervinna. Därmed var marken förberedd för 1900-talet, och Elin Wägner och hennes samtida kvinnliga författarkollegor hade ett betydligt bättre utgångsläge när de gav sig in i den litterära världen.

Emilie Flygare-Carlén skrev om den miljö hon kände bäst till, den bohusländska kusten och det sjöbaserade affärsliv som bedrevs där under 1800-talet. På så sätt kom hon att bli en tidig socialrealistisk skildrare av människor och miljöer som inte tidigare hade haft plats i litteraturen. Så småningom vidgar hon samhällsperspektivet, och hon vågar t.o.m. utmana det borgerliga samhället med böcker som radikalt försvarar kvinnors rätt till skilsmässa och andra som avslöjar religiöst bigotteri.

Det kanske allra mest fascinerande med Lauritzens bok är de intressanta och väl beskrivna miljöer som hon för läsaren in i. Det gäller först Flygare-Carléns bohusländska hembygd, som beskrivs med hjälp av brev och arkivmaterial. Lika intressant är det att följa de Stockholmsmiljöer som hon så småningom blir hemmastadd i. Här möter vi en växande förlagsvärld och olika litterära kottierier – manliga förstas – där kritiker och kulturpersonligheter tävlade om uppmärksamheten. Och visst hade de svårt att smälta att det var Emilie Flygare-Carlén som var bästsäljaren på bokmarknaden. Hennes popularitet hos läsarna gav henne ekonomiska möjligheter, men både släkt och familj hade bekymmer och krävde hennes bistånd. Läs boken! Hennes egen familjesaga är minst lika intressant som hennes välflätade romanintriger. /SHA

Emilia Fogelklou har fått sällskap

Emilia Fogelklou-sällskapet bildades den 21 juli 2004 i Norberg, som inte ligger långt ifrån Högfors där Emilia Fogelklou bodde 1946–51. Sällskapet vill sprida kännedom om Emilia Fogelklou och verka för att hennes verk blir tillgängliga och aktuella. Dessutom ordnas seminarier, retreatar, uppläsningar och andra arrangemang där Emilia Fogelklous författarskap och gärning lyfts fram.

Medlemsavgift: 60 kr/år. Pg 40 60 16-6, Bg 9960-260 406. Anita Helgesdotter (0223 -20235, anita.helgesdotter@svenskakyrkan.se)

Den gröna ådran

Elin är inte ensam. Det finns en litterär tradition i svensk litteratur som bygger på naturförbundenhet, solidaritet med svaga och förtryckta samt civilisationskritik och den undersöks som bäst i Miljömagasinet. Utifrån sex författarskap, Harry Martinson, Sara Lidman, Artur Lundkvist, Elisabet Hermodsson, CJL Almqvist och Elin Wägner, försöker man kartlägga ”Den gröna ådran” som serien kallas. Varje vecka belyses en ny sida av en av de nämnda författarna och det kommer att pågå fram till september 2008.

För de litterära sällskapens medlemmar finns nu ett specialerbjudande: helår 360 kr (normalt 475) och halvår 175 kr (normalt 290). Dessutom får nya prenumeranter den 70-sidiga skriften ”5 röster om ett författarskap – Harry Martinson 100 år”. Prenumerationsavgiften skickas till Miljömagasinet, pg 24 27-3. Ange lösenordet ”Elin Wägner” på talongen. Erbjudandet gäller även gåvoprenumerationer. Då är det viktigt att också skriva mottagarens namn och adress på talongen!

Disas visor

I Värnamo finns en visgrupp bestående av två kvinnor och en man som håller på att utarbeta ett program kring Elisabet Hermodssons författarskap. Nyligen beskrevs hon i en artikel som ”en svensk, mångbegåvad civilisationskritiker i Elin Wagners anda” och ”en uttalad ekofeminist”. Programmet ägnas huvudsakligen åt hennes visdiktning ”Disas visor”. Från nyår är gruppen beredd att komma och framföra sitt timslånga program. Kanske något att tänka på inför årsmöten och dylikt.

Kontakt: Katarina Nydén 0370-137 94.

Miljörutan

I Elin Wägners *Väckarklocka* talar några kvinnor om hög levnadsstandard; som nummer två kommer brödet som ska vara ”bakat på färskt mjöl, malt på säd som vuxit på en frisk jord. Mjölet ska innehålla kornets alla beståndsdelar men inte blekmedel eller andra tillsatser.”

Modern brödproduktion innebär att brödet ska gå snabbt att baka och därefter ska det kunna ligga länge i brödhyllorna. Med hjälp av höghastighetsmixer pressas vatten och luft in i brödet. Jästmängden fördubblas och jästiden krymper till 15 min istället för i normala fall 2-3 timmar och ända upp till 2 dygn. I det snabbtillverkade brödet tillsätts inte sällan kemiska oxidanter och härdat fett. (Ju kortare innehållsförteckning, desto bättre bröd!) Detta förbilligar brödet för tillverkarna.

Och det är knappast tal om mjöl med kornets alla beståndsdelar. Säden mals numera till mjöl med stålvalsar. Dessa har gjort det möjligt att avlägsna de viktiga beståndsdelarna grodden och randskikten. De finns dock kvarnar, t.ex. Saltå kvarn, som maler säden med valsar av sten.

Av historien kan vi lära att de rikas bröd var vitt och de fattigas mörkt. Att äta vitt bröd blev fint! Men vitt bröd var också mera smakfattigt och krävde smör och pålägg. Bröd är betydelsefullt i vår kost. I genomsnitt äter vi svenskar 50 kg bröd per person och år. Elin Wägners synpunkter från *Väckarklocka* är mer aktuella idag än någonsin. Välj ditt dagliga bröd med omsorg!
/Karin Sahlström

Karin.sahlstrom@swipnet.se

Några tänkvärda ord

av en av våra ”Väckarklockor”, *Bodil Jönsson*: ”En människa blir till en ond eller en god naturresurs beroende på hur hon använder sin viktigaste tillgång — tiden. En stor andel av dagens problem i miljö och natur har uppkommit just som bieffekter till att den mänskliga kulturen har fått för sig att den har ont om denna sin enda resurs”. (Ur *Tiden är – en antologi om det vi kallar tid*. Prisma 1999) /Karin Sahlström

Fri jord

Ordet *frigjord* kan ha flera olika laddningar, beroende på vilket ämne som behandlas, antar jag. Men i ordleken ”Fri Jord” råder ingen tvekan om avsikten, sedan man öppnat den nya, fräscha tidskriften, som bär detta namn.

Fri Jord ställer odling, miljö och människa i fokus. Det gör den bl.a. med praktiska råd om odling i såväl liten som stor skala, och inspirerande reportage från fältet, dvs. besök hos seriösa ekologiska odlare. Där finns recept för miljö- och människovänlig matlagning och mycket annat. Initiativtagaren presenterar sig så här i nr 1/2006, premiärnumret: ”Vera Billing, f.d. biodynamisk småbonde, akademiker, botanist, redaktör, skribent m.m. Numera hemlös (eller alltid hemma, hur man nu vill se det), resande ’frilansjournalist’, redaktör och ansvarig utgivare för *Fri Jord*”. Jag tror, att Vera därtill är modig. Ty att starta en ny tidskrift är nog bland de tuffaste projekt man kan hitta på.

Vera Billings första ledarartikel handlar om inspiration. Ordet betyder *att andas in*, skriver hon, och avslutar sålunda: ”När vi andas in mer får vi kraft att stå med huvudet i himlen och fötterna på jorden. Kraft att ta de viktiga valen när vi handlar, kraft att ställa krav på vår mat, kraft att samarbeta, kraft att solidariskt stödja lokala odlare, kraft att skapa bra, livskraftig mat till människorna på trakten eller längre bort. Välkommen att delta och ta del av detta forum!”

Efter det första året som prenumerant kan jag bara instämma. *Fri Jord* torde vara en guldgruva för varje odling, från balkongformat eller villaträdgård till det yrkesmässiga jordbruket. Och, om man även där uppe, i en fri himmel, hittar någon som läser denna kvartalshälsning från jorden, så heter nog den läsaren — Elin Wägner. /*Ingvar Nilsson, Katrineholm*

NÄSTA NUMMER AV BERGSLUFT kommer i april tillsammans med kallelse till årsmöte 17 maj. Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser **senast 1 mars**.